

Systemy operacyjne

Lista zadań nr 0

Na zajęcia 7 i 8 października 2025

Należy przygotować się do zajęć czytając następujące rozdziały książek:

- Operating Systems: Three Easy Pieces – [Introduction](#)¹
- Computer Systems: A Programmer's Perspective (3rd edition) – 7.8, 7.9, 8.1, 9.7

UWAGA! W trakcie prezentacji należy zdefiniować pojęcia oznaczone **wytfuszczoną** czcionką.

Zadanie 1. Opisz różnice między **przerwaniem sprzętowym** (ang. *hardware interrupt*), **wyjątkiem procesora** (ang. *exception*) i **pułapką** (ang. *trap*). Dla każdego z nich podaj co najmniej trzy przykłady zdarzeń, które je wyzwalają. W jakim scenariuszu wyjątek procesora nie oznacza błędu czasu wykonania programu? Kiedy pułapka jest generowana w wyniku prawidłowej pracy programu?

Zadanie 2. Opisz mechanizm **obsługi przerw** bazujący na **wektorze przerw** (ang. *interrupt vector table*). Co robi procesor przed pobraniem pierwszej instrukcji **procedury obsługi przerwania** (ang. *interrupt handler*) i po natrafieniu na instrukcję powrotu z przerwania? Cemu procedura obsługi przerwania powinna być wykonywana w **trybie jądra** (ang. *kernel mode*) i używać stosu odrębnego od stosu użytkownika?

Zadanie 3. Bazując na formacie ELF (ang. *Executable and Linkable Format*) opisz składowe pliku wykonywalnego. Czym różni się **sekcja** od **segmentu**? Co opisują **nagłówki programu**? Skąd system operacyjny wie, pod jakim adresem ma umieścić segmenty programu i gdzie położona jest pierwsza instrukcja programu?

Wskazówka: Skorzystaj z narzędzia «readelf».

Zadanie 4. Zapoznaj się z rozdziałami 3.4 i A.2 dokumentu [System V Application Binary Interface AMD64 Architecture Processor Supplement](#)² i odpowiedz na następujące pytania:

- W jaki sposób jądro musi przygotować **przestrzeń adresową** procesu? Co musi znajdować się na stosie w momencie wywołania procedury «_start»? Do czego służy auxiliary vector? Można go wyświetlić wydając przykładowe polecenie «LD_SHOW_AUXV=1 /bin/true».
- W jaki sposób wywołać funkcję jądra? W których rejestrach należy umieścić argumenty? Gdzie można spodziewać się wyników i jak jądro sygnalizuje niepowodzenie **wywołania systemowego**?

Zadanie 5. Opisz znaczenie słowa kluczowego «volatile» w języku C. Wymień co najmniej dwa scenariusze, w których użycie wskaźników do ulotnej zawartości pamięci jest niezbędne dla poprawności działania programu.

Uwaga: Zadaniem słowa kluczowego «volatile» nie jest wyłączenie optymalizacji!

Zadanie 6. Przypomnij jak wygląda mechanizm **tłumaczenia adresów** bazujący na wielopoziomowej tablicy stron procesorów z rodziny x86-64. Przedstaw algorytm obliczania **adresu fizycznego** na podstawie **adresu wirtualnego** z uwzględnieniem uprawnień dostępu. Jaką rolę w procesie tłumaczenia odgrywa **pamięć TLB**?

¹<http://pages.cs.wisc.edu/~remzi/OSTEP/intro.pdf>

²https://refspecs.linuxbase.org/elf/x86_64-abi-0.99.pdf

Ściągnij ze strony przedmiotu archiwum «so21_lista_0.tar.gz», następnie rozpakuj i skompiluj źródła poleceniem «make».

Zadanie 7. Uruchom program «1_ls» pod kontrolą narzędzia «ltrace -S». Na podstawie śladu wykonania programu zidentyfikuj, które z **wywołań systemowych** są używane przez procedury: «opendir», «readdir», «printf» i «closedir». Do czego służy wywołanie systemowe «brk»? Używając debuggera «gdb» i polecenia «catch syscall brk» zidentyfikuj, która funkcja używa «brk».

Zadanie 8. Pod kontrolą narzędzia «strace» uruchom program «2_cat» korzystający bezpośrednio z wywołań systemowych do interakcji ze **standardowym wejściem i wyjściem**. Pokaż, że program oczekuje na odczyt na deskrytorze pliku 0 i pisze do pliku o deskrytorze 1. Naciśnij kombinację klawiszy «CTRL+D», kończąc wejściowy strumień danych – co zwróciło «read»? Zmodyfikuj program tak, by czytał z pliku podanego w linii poleceń. Co się stanie, jeśli przekażesz **ścieżkę** do katalogu zamiast do pliku zwykłego?